

ЗАПЯРДЖАЮ

Начальнік галоўнага ўпраўлення
па адукацыі

Міністэрскага аб'яднання

А.Б.Заблоцкі
«10» лістапада 2020 г.

ЗАДАННІ

для правядзення другога этапу рэспубліканскай алімпіяды
па вучэбных прадметах «Беларуская мова» і «Беларуская літаратура»
(комплексная работа)

Дата правядзення: 22 лістапада 2020 г.

Час выканання заданняў: 10.00 – 13.00.

IX клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Заданне 1. Прачытайце словы. Адзначце тыя, якія адпавядаюць пададзеным ніжэй крытэрыям (некаторыя словы могуць адпавядаць больш як аднаму крытэрыю, а некаторыя – не адпавядаць ніводнаму):

гушчар, двое, пушынкамі, п'юць, пясчанік, салаўіная, смешныя, спальняй, чымсьці, шчыраваць.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Крытэрыі	Словы, якія адпавядаюць крытэрыю
канчатак складаецца з трох гукаў	
роўная колькасць гукаў у корані і канчатку	
шыпячых гукаў у слове больш, чым санорных	
у слове больш за 1 суфікс	

Заданне 2. Адным са шляхоў узнікнення амонімаў з'яўляецца супадзенне слоў, запазычаных з розных моў. Здагадайцеся, значэнне якіх амонімаў пададзена ў табліцы. Адказ запішыце такім чынам: $каса^1$ – $каса^2$.

Максімальная колькасць балаў – 6.

№	Значэнне амоніма ¹	Значэнне амоніма ²	Амонімы
1	'месца якарнай стаянкі суднаў у порце або каля берага' (з галандскай)	'пранікненне і рух вайсковых або партызанскіх груп на тылах праціўніка' (з англійскай)	
2	'вялікая металічная пасудзіна для вадкасцей' (з французскай)	'насава частка верхняй палубы судна' (з галандскай)	
3	'баявы парадак конніцы'	'расплаўленая маса, якая	

	(з польскай)	вывяргаецца вулканам' (з італьянскай)	
4	'грашовая адзінка Перу' (з іспанскай)	'пятая ступень асноўнага музычнага гукараду' (з лацінскай)	
5	'сталёны маленькі свердзел, якім карыстаюцца ў зубаўрачэбнай практыцы' (з нямецкай)	'хімічны элемент, шаравата- чорнае рэчыва' (з лацінскай)	
6	'перадача мяча, шайбы ў спартыўнай гульні' (з англійскай)	'вузкі доўгі кавалак чаго- небудзь' (з польскай)	

Заданне 3. Абзначаныя ў сказах фразеалагізмы размясціце ў табліцы, указавшы іх разрад паводле структуры (словазлучэнні, спалучэнні слоў або сказы) і сінтаксічную ролю:

1. Усе былі перакананы: спецыяліст з хлопца будзе на яць.
2. Гляньце, колькі дрэў са мною. Быццам роўныя яны, ды вось дрэўца, хоць малое, а яму няма цаны (П. Броўка).
3. Вось гара. Прыціхлі коні, колы рэжуцца ў пясок, а з гары як на далоні разам выплыў гарадок (Я. Колас).
4. Не трэба верыць тым крыкунам, што абяцаюць народу залатыя горы (Я. Колас).
5. Пасля абеду стомленыя студэнты працавалі як мокрае гарыць.
6. А калі, бывала, захопіць яго ў дарозе шэрая гадзіна, то каню – бяда (Я. Колас).

Максімальная колькасць балаў – 6.

	Фразеалагізмы- словазлучэнні	Фразеалагізмы- спалучэнні слоў	Фразеалагізмы- сказы
Дзейнік			
Выказнік			
Дапаўненне			
Азначэнне			
Акалічнасць			

Заданне 4. Перад вамі фрагмент тлумачальнага слоўніка, у якім змешчаны беларускія словы, што пачынаюцца спалучэннем літар *спа-*. Назавіце гэтыя словы.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Слова, якое пачынаецца на <i>спа-</i>	Граматычная памета	Лексічнае значэнне слова
	-ы, ДМ -дзе, жс.	спачуванне каму-небудзь, маральная падтрымка; літасць да каго-небудзь

	<i>мн., нескл.</i>	выраб з пшанічнай мукі ў выглядзе доўгіх саломінак, якія адварваюцца цалкам
	<i>-а́, мн. -ы́, -оў, м.</i>	форма афіцыйнага ветлівага звароту да асобы ў беларусаў
	<i>-ы́, мн. -ы́, -ніц. жс.</i>	жаночае адзенне ад пояса ўніз
	<i>прысл.</i>	скрытна, непрыкметна
	<i>-ы́, жс.</i>	маёмасць, якая пасля смерці яе ўладальніка пераходзіць у чыю-небудзь уласнасць; з'явы культурнага жыцця, побыту, унаследаваныя ад мінулых эпох
	<i>прысл.</i>	з-пад нахмураных броваў
	<i>-ы́, мн. -ы́, -аў, жс.</i>	сутарга, сутаргавае скарачэнне мышцаў
	<i>-ы́, мн. -ы́, -кус, жс.</i>	тое, што вельмі вабіць чалавека
	<i>-у, м.</i>	раптоўнае адчуванне страху
	<i>-у, м.</i>	трэніровачны бой баксёраў перад спаборніцтвам; вольны бой
	<i>-а́, мн. -ы́, -оў, м.</i>	два спараныя прадметы (каласы, плады і пад.); два гліняныя гаршчочкі, злучаныя агульнай ручкай

Заданне 5. Гульня “Граматычныя прыступкі”. Утварыце, калі магчыма, формы ступеней параўнання прыметнікаў і ўпішыце іх у адпаведныя клетачкі.

Максімальная колькасць балаў – 6.

вышэйшая ступень

найвышэйшая ступень

1.

ціхі		

складаная форма

простая форма

складаная форма

простая форма

2.

дрэнны		

складаная форма

простая форма

складаная форма

простая форма

3.

--

складаная форма

			простая форма
			складаная форма
			простая форма
знакаміты			

Заданне 6. Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь распрацавала рэкамендацыі па прафілактыцы каранавіруснай інфекцыі. Перакладзіце іх на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 6.

<p>1. Не прикасаться руками к лицу.</p> <p>2. Как можно чаще мыть руки, причем делать это нужно в течение 40–60 секунд.</p> <p>3. Использовать антисептики.</p> <p>При покупке данных средств важно обращать внимание на состав. Рекомендуемая концентрация – 80% этанола, 1,45% глицерина, 0,125% перекиси водорода.</p> <p>4. Необходимо носить маску.</p> <p>Это изделие предназначено для больных людей, а также для тех, кто за ними ухаживает. Менять маску нужно каждые 2–3 часа.</p>	
--	--

Заданне 7. Паспрабуем апісаць зіму простымі сказамі? Запоўніце ў табліцы пустыя месцы.

Максімальная колькасць балаў – 6.

№	Сказ	Двухсастаўны / аднасастаўны	Развіты / неразвіты	Ускладнены / няўскладнены
1	Бясконца снежная пустыня.			
2	Дарогі заснежаныя.			
3	Прыцярушаныя снегам, стаяць прыгажуні-елачкі.			
4		аднасастаўны	неразвіты	ускладнены

Заданне 8. Вызначце вершаваны памер наступных паэтычных радкоў. Памятайце, што памер – гэта колькасць стоп у паэтычным радку (напрыклад, 5-стопны ямб).

Максімальная колькасць балаў – 6.

<p>А) Тут прызначае юнацтва сустрэчы, Мараць пра заўтрашні дзень юнакі, Ліпы усім закаханым на плечы Сыплюць і сыплюць з пялёсткаў вянкi. (С. Грахоўскі. Белыя ліпы)</p> <p>Памер гэтага фрагмента</p> <p>_____</p>	<p>Б) Трымалі чужынцы яе у палоне: – Ты наша навекі, прызнайся нам, Проня! – Я вольная рэчка на вольнай зямлі, І чыстымі хвалі заўсёды былі... (А. Пысін. Проня)</p> <p>Памер гэтага фрагмента</p> <p>_____</p>
<p>В) Нам кніга – вечнае святло, Крыніца ведаў, цуд бясконцы! І параўнацца з ёй магло б, Відаць, у свеце толькі сонца. (М. Пазнякоў. Кніга)</p> <p>Памер гэтага фрагмента</p> <p>_____</p>	<p>Г) Тут палінялі без пары бярозы І пасівелі на зямлі лаўжы... Як вартавы на франтавой дарозе, Лясны гушчар нямала перажыў. (М. Аўрамчык. Прыдарожны гушчар)</p> <p>Памер гэтага фрагмента</p> <p>_____</p>
<p>Д) Вы слухалі музыку ночы – Высокую музыку свету, Калі нарастае аднойчы Туга, калыхнуўшы планету? (М. Мятліцкі. Вы слухалі музыку ночы)</p> <p>Памер гэтага фрагмента</p> <p>_____</p>	<p>Е) Спавядацца бяжым да прыроды, Ачышчацца бяжым ад маны. Мы апошнія з нашага роду, Каму сняцца вясковыя сны. (А. Пісьмянкоў. Спавядацца бяжым да прыроды...)</p> <p>Памер гэтага фрагмента</p> <p>_____</p>

Заданне 9. У прыведзенай табліцы знайдзіце ячэйку (па гарызанталі), у якой ёсць фактычная памылка. Укажыце нумар гэтай ячэйкі і напішыце правільнае сцверджанне.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Назва твора	Аўтар	Жанр	Элементы характарыстыкі твора
А. “Дзяльба кабанчыка”	1. Віктар Карамазаў	2. Аповяданне	3. Ідэя твора: трэба правільна размяркоўваць свежыну паміж дзецьмі.
Б. “Паром на бурнай рацэ”	1. Янка Брыль	2. Аповяданне	3. Трагічныя падзеі ў творы разгортваюцца ў бурлівую жнівеньскую ноч 1863 г. У цэнтры ўвагі супрацьстаянне двух жыццёвых поглядаў – Пора-Леановіча і Горава.
В. “Незагойная рана”	1. Васіль Быкаў	2. Аповесць	3. Значнае месца ў творы займаюць успаміны Тэклі. Менавіта праз іх аўтар перадае біяграфію Васі,

			адносіны маці да сына.
Г. “Паўлінка”	1. Янка Купала	2. Камедыя	3. Галоўная гераіня твора – разумная, дасціпная і вострая на язык Паўлінка. Яна хоць прагне волі, але заўсёды баіцца пастаяць за сябе, хаваецца за чужымі спінамі.

Няправільныя сцверджанні:

А- __ Правільнае сцверджанне: _____

Б- __ Правільнае сцверджанне: _____

В- __ Правільнае сцверджанне: _____

Г- __ Правільнае сцверджанне: _____

Заданне 10. Літаратуразнаўца Уладзімір Гніламёдаў так пісаў пра адну з паэм класіка беларускай літаратуры: *“Герой гэтай паэмы — разбойнік Машэка, які, трэба сказаць, нічым не нагадвае Бандароўну. Больш таго, ён — супрацьлегласць Бандароўне, хоць паводле сваіх прыродных задаткаў Машэка здольны быў бы стаць выдатнай асобай. <...> паэт раскрывае адну з прыкрых старонак «нашых крыўд і бед». <Аўтар> адзін з першых ў беларускай літаратуры заўважыў, што чалавек, хаця яго і называюць божым тварэннем, істота даволі недасканалая ў маральным плане. У пакутлівым роздуме над пытаннем, як усталяваць на зямлі свабоду, роўнасць і брацтва, беларускі паэт шукаў парады ў шматлікіх мысліцеляў і інтэлектуалаў, а часам як мастак спрачаўся з імі”.*

Здагадайцеся, што гэта за твор і хто яго аўтар.

Прапануйце свае ідэі (слоганы) для рэкламы гэтага твора для сваіх аднагодкаў, для бацькоў.

Памятайце, што рэклама павінна быць сціслай і запамінальнай, прыгожай і арыгінальнай, скіраванай на канкрэтнага адрасата. Адзін настаўнік так рэкламаваў раман Івана Шамякіна “Сэрца на далоні” сваім вучням: *«Асцярожна! “Сэрца на далоні” застанецца ў Вашым сэрцы назаўсёды!»*

Максімальная колькасць балаў – 6

Гэта твор _____.

Аўтар твора _____.

Слоган для аднагодкаў _____.

Слоган для бацькоў _____.

II этап рэспубліканскай алімпіяды па вучэбных прадметах
«Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» 2020 / 2021 навучальны год

Б-1 Правільнае сцверджанне: Уладзімір Караткевіч

В-2 Правільнае сцверджанне: анаваданне

Г-3 Правільнае сцверджанне: Гэта вольналюбівая і здольная настаяць за сябе і за сваё каханне дзючына.

Правільныя адказы ў заданнях А, Г прыкладныя. Правільнымі трэба лічыць тыя адказы, якія па сутнасці блізкія да прыведзеных тут.

За кожную правільна вызначаную назічыю – 0,5 бала, за кожнае правільнае выпраўленне – 1 бал.

Заданне 10.

Гэта твор “Магіла льва” Янкі Купалы.

За правільна вызначаны твор – 1,5 бала, за правільна вызначанага аўтара – 1,5 бала, за кожны слоган – 1,5 бала. Пры ацэнцы ідэй (слоганаў) трэба ўлічваць іх эфектыўнасць (0,5 бала), крэатыўнасць (0,5 бала), адрасаванасць (0,5 бала).

Крытэрыі эфектыўнасці: сцісласць, запамінальнасць, адпаведнасць мэтам рэкламы, заклікальнасць (але не агрэсіўнасць) характар, эстэтычнасць.

Крытэрыі крэатыўнасці: арыгінальнасць, стварэнне прынцыпова новай ідэі, якая адхіляецца ад традыцыйных або агульнапрынятых схем мыслення.

Крытэрыі адрасаванасці: скіраванасць на мэтавую аўдыторыю, умненне фармулёваць думкі словамі таго, каму адрасаваны слоган.

Пры правярцы заданнаў варта ўлічваць арфаграфічныя, граматычныя і іншыя памылкі. За кожную з іх рэкамендуецца здымаць 0,1 бала ў тых заданнях, якія ацэнены станоўчым балам.

Зуўвага: гэта ўмова не датычыцца ацэнкі з 6, паколькі ў ім дзейнічае іншы крытэрыі.

II этап рэспубліканскай алімпіяды па вучэбных прадметах
«Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» 2020 / 2021 навучальны год

II ЭТАП XXXVII РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

ДАВЕДКА ДЛЯ ЖУРЫ

9 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	60

Заданне 1.

Крытэрыі	Словы, якія адпавядаюць крытэрыю									
канчатка складаецца з трох гукіў	пушынкамі, салаўіная, смеішныя									
роўная колькасць гукіў у корані і канчатку	пушынкамі, п'юць, смеішныя, спалыняй									
шпільчых гукіў у слове больш, чым санорных	гушчар, пясчанік									
у слове больш за 1 суфікс	пясчанік, смеішныя, спалыняй, шчыраваць									

За кожную памылку (некарэктна аднесенае слова ці адсутнасць правільнага адказу) ад максімальнай сумы ў 6 балаў трэба адыхаць па 0,5 бала.

Заданне 2.

№	Амонімы
1	рэйд – рэйд ²
2	бак – бак ²
3	лава – лава ²
4	соль – соль ²
5	бор – бор ²
6	пас – пас ²

За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 3.

	Фразеалагізм-словазлучэнні	Фразеалагізм-спалучэнні слоў	Фразеалагізм-сказы
Дзейнік	шэрая гадзіна		
Выказнік		на яць	няма чаны
Данаўненне	залатыя горы		
Азначэнне			
Акалічнасць		як на далоні	як мокрае гарыць

9 клас. Комплексная работа. Даведка для журы

9 клас. Комплексная работа. Даведка для журы

За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 4.

Слова, якое пачынаецца на спа-	Граматычная памет	Лексічнае значэнне слова
спагада	-ы, ДМ-дзе, жс.	спачуванне каму-небудзь, маральная падтрымка; літасць да каго-небудзь
спагеці	мн., нескл.	выраб з пшанічнай мукі ў выглядзе доўгіх саломінак, якія адварваюцца цалкам
снадар	-а, мн. -ы, -оў, м.	форма афіцыйнага ветлівага зварту да асобы ў беларусаў
спадніца	-ы, мн. -ы, -ніц, жс.	жаночае адзенне ад пояса ўніз
спаднішка	прysl.	скрытна, непрыкметна
спадчына	-ы, жс.	маёмасць, якая пасля смерці яе ўладальніка пераходзіць у чыно-небудзь уласнасць; з'явы культурнага жыцця, побыту, унаследавання ад мінулых эпох
спадылба	прysl.	з-пад нахмураных броваў
спазма	-ы, мн. -ы, -аў, жс.	сутарта, сутартавае скарачэнне мышцаў
спакуса	-ы, мн. -ы, -кус, жс.	тое, што вельмі вабіць чалавека
спадох	-у, м.	раптоўнае адчуванне страху
спарынг	-у, м.	трэніровачны бой баксёраў перад спаборніцтвам; вольны бой
спарыш	-а, мн. -ы, -оў, м.	два спараныя прадметы (каласы, плады і пад.); два гліняныя гаршчочкі, злучаныя агульнай ручкай

За кожны правільны адказ – 0,5 бала.

Заданне 5.

1.	ціхі	больш (менш) ціхі ціхіэйшы	самы (найбольш / найменш) ціхі найціхіэйшы
2.	дрэнны	больш (менш) дрэнны горшы	самы (найбольш / найменш) дрэнны найгоршы
3.			самы (найбольш / найменш) знакаміты —

9 клас. Комплексная работа. Даведка для журы

знакаміты	больш (менш) знакаміты —
-----------	-----------------------------

За кожны правільны адказ (правільна запоўненую клетачку) – 0,5 бала.

Заданне 6.

- Не дакранацца рукамі да твару.
 - Як мага часцей мыць рукі, прычым рабіць гэта трэба на працягу 40–60 секунд (–ндаў).
 - Выкарыстоўваць антысептыкі.
- Пры куплі дадзеных сродкаў важна звяртаць увагу на склад (састаў). Рэкамендаваная канцэнтрацыя – 80% этанолу, 1,45% гліцэрыну, 0,125% перакісу вадароду.
- Неабходна насіць маску.

Гэты выраб прызначаны для хворых людзей, а таксама для тых, хто іх даглядае. Мянiць маску трэба кожныя 2–3 гадзіны.

За кожную майленчую, граматычную, арфаграфічную і г.д. памылку ад максімальнай адзнакі ў 6 балаў адыхае 0,5 бала.

Заданне 7.

№	Сказ	Двухсастаўны / аднасастаўны	Развіты / неразвіты	Ускладнены / няўскладнены
1	Бясконца пустыня.	снежная аднасастаўны	развіты	няўскладнены
2	Дарогі заснежаныя.	двухсастаўны	неразвіты	няўскладнены
3	Прыцягваюць снег, стаяць прыгажуні-елачкі.	двухсастаўны	развіты	ускладнены
4	Прыйдзі, зімачка! – прыклад сказа, які адпавядае зададзеным характарыстыкам.	аднасастаўны	неразвіты	ускладнены

За кожную правільна вызначаную характарыстыку сказа па 0,5 бала (усяго 4,5 бала). За сказ №4, які адпавядае ўказаным характарыстыкам, 1,5 бала.

Заданне 8.

- А) 4-стопны дактыль; Б) 4-стопны амфібрахій; В) 4-стопны ямб; Г) 5-стопны ямб; Д) 3-стопны амфібрахій; Е) 3-стопны анапест
- За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 9.

Няправільныя сцверджанні:

- А-3 Правільнае сцверджанне: *Ідэя твора: асуджэнне духоўнага адчужэння дарослых дзяцей ад бацькоўскага дому.*

9 клас. Комплексная работа. Даведка для журы